

DEPOT KOVOVÉ INDUSTRIE ZE STARŠÍ DOBY BRONZOVÉ Z DYJE

DAVID ROŽNOVSKÝ – STANISLAV STUHLÍK

Na výšinné polykulturní lokalitě v Dyji (okr. Znojmo) byl pomocí detektoru kovů zachycen zlomkový depot bronzové a měděné industrie, který obsahoval 150 předmětů a neúplnou hrncovitou nádobu. Byly v něm zachyceny fragmenty nákrčníkovitých hřiven, dýky, sekery, kopí, jehlice s kulovitou hlavicí, náramky, korálky, rozdělovač, knoflík a řada různých slitků, nálitků a jiných zlomků. Na základě rozboru jednotlivých artefaktů je možno celý soubor datovat do mladšího úseku starší doby bronzové a kulturně ho spojit s mladou nebo pozdní únětickou kulturou.

A fragmentary hoard of the bronze and copper industry containing 150 objects and an incomplete pottery vessel was found at the hilltop multi-period site in Dyje (Znojmo district) using a metal detector. It contained fragments of necklace-shaped ingots, daggers, axes, spears, spherical-headed needles, bracelets, beads, a divider, a button, and several different casting debris and other fragments. On the basis of the analysis of individual artefacts, the whole assemblage can be dated to the later part of the Early Bronze Age and could be culturally associated with the Late or Final Únětice culture.

Dyje, Znojemska, starší doba bronzová, únětická kultura, hradisko, depot

Dyje, Znojmo region, Early Bronze Age, Únětice Culture, hoard

1. Úvod

V průběhu roku 2012 byl během prospekce prováděné detektorem kovů na výšinné polykulturní lokalitě Dyje – Načeraticko (okr. Znojmo) zachycen zlomkový depot únětické kultury. O pět let později, v roce 2017, bylo několik předmětů z depotu společně s dalšími nálezy doneseno ke konzultaci do Jiho-moravského muzea ve Znojmě a na pracoviště AÚ AV ČR Brno v Dolních Dunajovicích. U předmětů z hromadného nálezu se ovšem nálezce, p. Fouček, nezmínil, že se jedná o součást většího souboru. Tato skutečnost vyšla najevo až v srpnu roku 2022, tedy plných deset let od objevu. Díky vstřícnosti a ochotě nálezce byl celý soubor společně s ostatními nálezy ze starší doby bronzové pocházejícími z lokality předán k odbornému zpracování a vyhodnocení. Vzhledem k tomu, že byl již jeden depot na katastru obce Dyje objeven (SKUTIL 1936, 151; HÁJEK 1953, 205; ONDRÁČEK

HROMADNÝ NÁLEZ BRONZOVÝCH PREDMETOV Z NITRIANSKEJ BLATNICE II.¹

JURAJ BARTÍK – PAVOL JELÍNEK – BARBARA GÁBRIKOVÁ

Depot z mladšej doby bronzovej získaný amatérom tvoria nástroje – kosáky a sekery, náhrdelník zo špirálových trubičiek, korálikov a záveskov, bohatý záves, súčasti odevu – ihlice, nášivky a surový kov. Zloženie úplných predmetov a zlomkov bolo určené analýzou XRF, u viacerých ozdôb sa identifikoval vysoký obsah cínu. Medzi zložkami súboru vyniká záves s príveskami kopijovitého tvaru i rozmerný závesok s oproti postavenými hlavami vodných vtákov. Je zrejmé, že tvorili súčasť kolekcie ženských ozdôb so symbolickým významom.

The Late Bronze Age hoard recovered by an amateur is composed of tools: sickles and axes; a necklace with spiral tubes, beads and a luxury adornment, a glamorous pendant, garments – pins, fittings, and raw material. All of the items underwent XRF analysis to identify metal composition: multiple decorations showed a high tin content. Interesting objects include a hanger-carrier with a spear-shaped pendant and a large hanging decoration flanked by water bird heads on both sides. It appears these formed part of a collection of women's decorative accessories with symbolic meaning.

Západné Slovensko, mladšia doba bronzová, depot, nástroje, ozdoby, zlomky, surovina, zoomorfný závesok, symbolický význam

West Slovakia, Late Bronze Age, deposit, tools, ornaments, raw material fragments, zoomorphic pendant, symbolic meaning

Úvod

Popri sídliskách pohrebiskách, a výrobných zariadeniach sú dôležitým zdrojom poznatkov o dobe bronzovej zámerne uložené súbory hotových výrobkov, polotovarov, alebo surového kovu. Na Slovensku sa týmto atraktívnym pamiatkam venuje zaslúžená pozornosť. Najucelenejším výsledkom je systém relatívnej chronológie, v ktorej pomenovanie aj obsahová náplň jednotlivých stupňov vychádza z analýzy vybraných charakteristických depotov (napr. NOVOTNÁ 2001b, 2, Abb. 1). Z pred polstoročím zverejnenej základnej katalógovej práce (NOVOTNÁ 1970b) je zrejmé, že zo západnej

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV 15 0491.

DVA NOVÉ KOVOVÉ DEPOTY DOBY BRONZOVÉ Z JINDŘICHOHRADSKA

ONDŘEJ CHVOJKA – JAN JOHN – JAN KOCINA

Článek je věnován dvěma depotům kovových artefaktů ze závěru střední, resp. z počátku mladší doby bronzové, které byly nedávno objeveny v blízkosti Jindřichova Hradce. Jindřichohradecko bylo dosud považováno za krajinu, kterou lidé v době bronzové prakticky nevyužívali. Na tomto místě zveřejněné soubory z Najdku a Dolní Radouň představují vůbec první jisté depoty doby bronzové z uvedené oblasti. Nálezy z obou depotů jsou podrobeny jak typologicko-chronologickému rozboru, tak i analýze XRF. Článek rovněž přináší aktualizovaný soupis nálezů doby bronzové z okresu Jindřichův Hradec.

The article is devoted to two hoards of metal artefacts from the end of the Middle or the beginning of the Late Bronze Age, which were recently discovered near Jindřichův Hradec. The Jindřichův Hradec region was previously considered to be a landscape that was practically unsettled in the Bronze Age. The assemblages from Najdek and Dolní Radouň, published here, represent the first certain Bronze Age deposits from the area. The findings from both sites are subjected to both typological and chronological analysis and XRF analysis. The article also presents an updated inventory of Bronze Age finds from the Jindřichův Hradec district.

jižní Čechy, Jindřichohradecko, depot, mladší doba bronzová, analýzy XRF

South Bohemia, Jindřichův Hradec region, hoard, Late Bronze Age, XRF analyses

1. Úvod

Významným fenoménem české archeologie se v posledních zhruba dvou desetiletích stal nebývalý nárůst počtu depotů kovových artefaktů z doby bronzové, které zároveň patří k stěžejním badatelským tématům našeho jubilujícího kolegy, Milana Salaše. K regionům, kde se významně navýšil počet těchto souborů, patří jižní Čechy (srov. např. CHVOJKA 2015; 2016; CHVOJKA – JIRÁŇ – METLIČKA a kol. 2017). V následujícím příspěvku bychom rádi zaměřili pozornost na dva nedávno objevené a dosud nepublikované jihočeské hromadné nálezy, které spojuje jejich uložení na Jindřichohradecku, tj. v krajině dosud považované za okrajovou pro pravěké osídlení (CHVOJKA 2009a, 35; 2009b, 26–27; CHVOJKA – HLÁSEK – ŠÁLKOVÁ 2021, obr. 6.2). Že se však nejedná o zcela bezvýznamné území, dokládá

MEČ S LITOU RUKOJETÍ Z JEZEŘÍ V KRUŠNÝCH HORÁCH

LUBOŠ JIRÁŘ – PETR VÁGNER – MARKÉTA HAVLÍKOVÁ –
JIŘÍ HOŠEK

Meč s litou rukojetí byl nalezen mimo území, na němž jsou v době kultur popelnicových polí v severozápadních Čechách doloženy sídlištní komponenty. Uložení na prudkém svahu, v kontextu výrazného skalního útvaru a s vizuálním kontaktem na dominantní vrchol Českého středohoří podporuje předpoklad, že se jedná o votivní solitérní depozitum. Meč byl plně funkční a podle dochovaných stop byl využíván v boji. Z typologického hlediska rozšiřuje skupinu ca 20 v Evropě nalezených mečů typu Aldrans, detailní rozbor výzdobných prvků ukazuje, že nejbližší analogie k prezentovanému meči najdeme východně od Čech – na Moravě a na Slovensku.

The full-hilted sword was found outside the area where urnfield period settlement components are documented in the northwest Bohemia. The placement on a steep slope, in the context of a prominent rock formation and with visual contact to the dominant peak of the Bohemian Central Highlands supports the assumption that this is a votive solitary deposit. The sword was fully functional and, according to the preserved traces, was used in combat. From the typological point of view, it extends the group of ca. 20 Aldrans type swords found in Europe; a detailed analysis of the decorative elements shows that the closest analogies to the presented sword can be found east of Bohemia – in Moravia and Slovakia.

období popelnicových polí, knovízská kultura, solitérní depozitum, bronzový meč

Urnfield period, Knovíz Culture, solitary deposit, bronze sword

Úvod

Během léta 2021 došlo v Krušných horách nedaleko zámku Jezeří k náhodnému nálezů bronzového meče. Nálezce bohužel meč ze země bez jakékoli dokumentace vyzvedl a doma ho omyl. Teprve pak kontaktoval příslušné instituce, a po několika dnech se tak meč dostal do Oblastního muzea a galerie v Mostě, kde se stane součástí tamější archeologické sbírky. Místo nálezů bylo tedy dokumentováno až se zpožděním. Meč měl ležet mělce v lesní půdě a jeho jilec byl z části obnažen. Na místě nebyly stopy po uložení zřetelné, domníváme se proto, že byl nalezen v druhotné poloze, kam se mohl posunout erozí svahu. Při ohledání místa nebyly žádné další artefakty nalezeny.

RYCHNOVSKÝ HŘBET U MORAVSKÉ TŘEBOVÉ A JEHO OKOLÍ V DOBĚ BRONZOVÉ

DAVID VÍCH

Rychnovský hřbet u Moravské Třebové tvoří výraznou terénní dominantu se specifickými přírodními podmínkami na okraji sídlení enklávy z doby bronzové. Na rozdíl od okolí známe z Rychnovského hřbetu dosud pouze ojedinělý nález bronzové sekery, doklady očekávaného depozitního jednání zde zatím chybí.

Rychnov Ridge near Moravská Třebová forms a distinctive terrain dominant with specific natural conditions on the periphery of the Bronze Age settlement enclave. In contrast to the surrounding area, we know of only an isolated bronze axe find from Rychnov Ridge, and evidence of the expected depositional activity is still lacking.

doba bronzová, bronzová industrie, depozitní jednání

Bronze Age, bronze industry, depositions

Region a stav výzkumu

Boskovická brázda, protáhlá tektonická sníženina probíhající od jihozápadu k severovýchodu (DEMEK – MACKOVČIN eds. a kol. 2006, 79), představuje vzhledem k přítomnosti úrodných půd významnou enklávu osídlenou již od pravěku. Době bronzové byla na území Malé Hané, ležící v severní části Boskovické brázdy, v poslední době věnována zvýšená pozornost, a to díky výraznému nárůstu pramenné základny získané zejména povrchovými sběry (VÍCH 2010a s další literaturou) a zvýšenými aktivitami s detektory kovů, jejichž výsledkem je objev neobvyklého množství depotů bronzové industrie (MALACH – ŠTROF – HLOŽEK 2016; SALAŠ – JARUŠKOVÁ 2017 s další literaturou). I když se tato pozornost týkala také Moravskotřebovska, které na Malou Hanou bezprostředně navazuje severním směrem, množství pramenů zde získaných je stále zatím omezené, i když jejich počet postupně roste. Z Moravskotřebovska byl dlouhou dobu známý pouze bronzový srp objevený v Dětrichově při kopání jímky u mlékárny (SCHIRMEISEN 1938, 123, 126, Abb. 3: 19), bronzový hrot kopí nalezený společně se sponou, která se rozpadla, v hliníku Fikrovy cihelny

DEPOT ŽELEZNÝCH KOPÍ Z BRNA-BYSTRCE

ALEŠ NAVRÁTIL – PETR VACHŮT

Článek se věnuje třem kopím odkrytým na katastru Brna-Bystrce v roce 2020 za využití detektoru kovů. Nálezová situace ukazuje, že hroty byly uloženy do země společně a jedná se tedy o depozitum. Hromadný nález sestávající pouze z kopí je na našem území poměrně ojedinělý. Problematické je datování artefaktů, může se jednat o kopí z doby římské, raného, či vrcholného středověku. Neobvyklá skladba a výběr místa situovaného mimo primární sídelní oblast otvírá možnost k úvahám o motivaci uložení depotu a k zamyšlení nad fenoménem deponování obecně.

The paper is devoted to three spears uncovered in the Brno-Bystrc cadastre in the year 2020 using a metal detector. Then find situation shows that the spearheads were buried in the ground together and are therefore a deposit. A mass find consisting only of spears is relatively rare in our territory. The dating of the artefacts is problematic; they may be spears from the Roman Period, Early or Late Middle Ages. The unusual composition and the selection of a site situated outside the primary settlement area opens up the possibility to reflect on the motivation for the deposition of the hoard and to reflect the phenomenon of deposition in general.

depozitum, hroty kopí, hromadný nález, doba římská/středověk, symbolické jednání, zbraně

deposit, spearhaeds, hoard, Roman period/Middle Ages, symbolic behaviour, weapons

Úvod

Zvyk ukládat předměty do země provází člověka nejpozději od počátku mladého pravěku až do novověku. V době bronzové dosahuje deponování výrobků z bronzu bezprecedentního rozmachu a stává se tak jedním z nejmarkantnějších fenoménů své doby. V evropském prostoru byly do dnešních dní objeveny řádově tisíce bronzových depotů. Za badatelskou dostupnost těch nalezených na Moravě vděčí evropští archeologové především mravenčí práci Milana Salaše, který zasvětil moravským depotům hlavní část své vědecké činnosti. S koncem doby bronzové fenomén deponování výrazně utichá, avšak nemizí. Doprovází společnosti skrze celou dobu železnou a znovu se stává výraznou kategorií archeologických nálezů v období raného středověku. Nálezu depotu tří železných hrotů kopí uloženého v přesně neurčené době po zlomu letopočtu bude věnován tento článek, který budiž